

POSTANOWIENIE

8 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski

SSN Ewa Stefańska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 listopada 2023 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej T.W.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z 30 marca 2021 r., V Ca 898/20,

w sprawie z wniosku M.W.

z udziałem T.W.

o podział majątku,

1) oddała skargę kasacyjną;

**2) zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę
2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

(a.g.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 czerwca 2019 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie ustalił, że: (I) w skład majątku wspólnego byłych małżonków M. W. i T. W. wchodzi następujące składniki majątkowe: (1) prawo własności stanowiącego odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnego o nr 29 położonego przy ul. [...] w W., o powierzchni 53,78 m², z pomieszczeniami przynależnymi w postaci pomieszczeń pomocniczych nr 31 i 32, dla której

to nieruchomości Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą o nr [...], wraz ze związanym z prawem własności tego lokalu udziałem w wysokości 5772/718447 części w nieruchomości wspólnej oraz z uprawnieniem do korzystania na zasadach wyłączności ze stanowiska garażowego oznaczonego nr 87 znajdującego się w hali garażowej stanowiącej część nieruchomości wspólnej w budynku przy ul. [...] w W. – o wartości 445 262 zł; (2) prawo własności zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej przy ul. [...] w J., gmina [...], stanowiącej działkę ewidencyjną nr 252 o powierzchni 579 m², dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Piasecznie prowadzi księgę wieczystą nr [...] – o wartości 457 801 zł; (3) udział w wysokości 579/59593 części we współwłasności nieruchomości położonej w J., gmina [...], składającej się z działek ewidencyjnych nr 307, 308 i 309, o łącznej powierzchni 1,9714 ha, stanowiącej powierzchnie komunikacyjne osiedla – o wartości 11 143,25 zł; (4) prawo własności zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości M., gmina [...], stanowiącej działkę ewidencyjną nr 73/8 o powierzchni 4,35 ha, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim prowadzi księgę wieczystą nr [...] – o wartości 87 596 zł; (5) prawo użytkowania działki nr 38 o powierzchni 300 m², położonej na terenie gruntu zajmowanego przez „W.” w W. przy ul. [...], pozostającego w wieczystym użytkowaniu P. – o wartości 18 428 zł; a także (6) samochód marki K. – o wartości 2 500 zł i (7) ruchomości stanowiące wyposażenie lokalu mieszkalnego opisanego w punkcie (1) – o wartości 5 350 zł. Sąd Rejonowy ponadto ustalił, że: (II) udziały byłych małżonków w ich majątku wspólnym są równe; (III) uczestnik T. W. dokonał nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny, obejmujący składniki (2) i (3), w zwaloryzowanej kwocie 293 793,57 zł; (IV) T. W. po ustaniu wspólności majątkowej dokonał nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 11 333,55 zł; (V) wnioskodawczyni M. W. po ustaniu wspólności majątkowej dokonała nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 2 319,12 zł; (VI) oddalił w pozostałym zakresie żądanie uczestnika rozliczenia wydatków i nakładów dokonanych z jego majątku osobistego na majątek wspólny; (VII) ustalił, że M. W. przysługuje od T. W. należność w wysokości 95 580 zł tytułem wynagrodzenia za pozbawienie jej możliwości korzystania z nieruchomości (1) za okres od 9 maja 2011 r. do 30 kwietnia 2019 r. Sąd pierwszej

instancji (VIII) dokonał podziału majątku wspólnego byłych małżonków M. W. i T. W. w ten sposób, że: składniki majątkowe (2) i (3) przyznał w całości na wyłączność M. W.; składniki majątkowe (1), (4), (5), (6) i (7) przyznał w całości na wyłączność T. W.; tytułem dopłaty, rozliczenia wydatków i nakładów oraz rozliczenia należności z tytułu pozbawienia wnioskodawczyni możliwości korzystania z nieruchomości (1) zasądził od M. W. na rzecz T. W. kwotę 10 728,12 zł, płatną w terminie jednego miesiąca od daty uprawomocnienia się postanowienia; (IX) zobowiązał T. W. do wydania M. W. składnika majątkowego (2) w terminie jednego miesiąca od daty uprawomocnienia się postanowienia.

Sąd Rejonowy ustalił, że M. W. i T. W. zawarli związek małżeński 17 października 1998 r. w O.. Wnioskodawczyni i uczestnik nie zawierali majątkowych umów małżeńskich. Wyrokiem z 5 września 2011 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie ustanowił rozdzielność majątkową między M. W. i T. W. z dniem 9 maja 2011 r. Strony pozostawały zatem w ustroju wspólności ustawowej od 17 października 1998 r. (od chwili zawarcia małżeństwa) do 9 maja 2011 r. (do chwili ustanowienia rozdzielności majątkowej na mocy prawomocnego wyroku sądu).

Skład majątku wspólnego byłych małżonków był częściowo sporny, sporna była też wartość poszczególnych składników majątkowych.

W szczególności Sąd Rejonowy ustalił, że w skład majątku wspólnego M. W. i T. W. wchodzi prawo użytkowania działki o numerze 38 o powierzchni 300 m², położonej na terenie gruntu zajmowanego przez Rodzinny Ogród Działkowy „W.” (ROD „W.”) w W. przy ul. [...], pozostającego w wieczystym użytkowaniu p.. Prawo to ma charakter majątkowy i zostało nabyte w 2005 r., w trakcie trwania wspólności majątkowej. Stosownie do art. 31 § 1 k.r.o. składnik ten wszedł w skład majątku wspólnego. Prawo użytkowania działki przyznano 25 kwietnia 2005 r. T. W. i M. W., co stwierdził prezes zarządu ROD „W.” w skierowanym do Sądu Rejonowego piśmie z 22 maja 2012 r. Ze skierowanego do uczestnika pisma prezesa zarządu ROD „W.” z 2 maja 2015 r. wynika, że na mocy uchwały zarządu z 14 maja 2005 r. przyjęto T. W. w poczet członków P. i przekazano mu w użytkowanie na czas nieokreślony przedmiotową działkę. Zdaniem Sądu pierwszej

instancji, przyjęcie tylko T. W. w poczet członków P. nie skutkowało tym, że prawo do działki nie przysługiwało M. W. Zgodnie z art. 31 § 1 k.r.o. w skład majątku wspólnego wchodzi składnik nabyty w czasie trwania wspólności nawet wówczas, gdy został nabyty przez jednego tylko małżonka.

Sąd Rejonowy ustalił, mając na względzie art. 45 § 1 k.r.o., art. 207 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. i art. 46 k.r.o., że uczestnik po ustaniu wspólności majątkowej dokonał nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 11 333,55 zł. Sąd pierwszej instancji oddalił w pozostałym zakresie żądania uczestnika o rozliczenie wydatków i nakładów dokonanych z jego majątku osobistego na majątek wspólny, jako nieuzasadnione.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że wnioskodawczyni po ustaniu wspólności majątkowej dokonała nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 2 319,12 zł. Były to wydatki na poczet należności za lokal nr 29 położony w W. przy ul. [...], dokonane w lutym 2015 r., kwietniu 2015 r. i sierpniu 2015 r. Poniesienie tych kwot przez wnioskodawczynię nie było kwestionowane przez uczestnika.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że wnioskodawczyni przysługuje od uczestnika należność w wysokości 95 580 zł tytułem wynagrodzenia za pozbawienie jej możliwości korzystania z nieruchomości przy ul. [...] w W.. Z uwagi na fakt, że uczestnik korzystał z tego lokalu z naruszeniem art. 206 k.c., w sposób wykluczający współposiadanie wnioskodawczyni, M. W. przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za pozbawienie jej możliwości korzystania z nieruchomości w okresie od 9 maja 2011 r. do 30 kwietnia 2019 r.

Sąd Rejonowy dokonał szczegółowego podziału majątku wspólnego byłych małżonków, uwzględniając art. 212 § 1 k.c. i nast. w zw. z art. 1035 k.c. i art. 46 k.r.o.

Na skutek apelacji wnioskodawczyni i uczestnika, postanowieniem z 30 marca 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zmienił częściowo zaskarżone postanowienie w ten sposób, że: w punkcie V kwotę 2 319,12 zł podwyższył do kwoty 11 125,38 zł; w punkcie VII kwotę 95 580 zł podwyższył do kwoty 121 766 zł; punktowi VIII (c) nadał treść: „tytułem dopłaty, rozliczenia wydatków i nakładów

oraz rozliczenia należności z tytułu pozbawienia wnioskodawczynie możliwości korzystania z nieruchomości opisanej w punkcie I (1) postanowienia zasądzić od T. W. na rzecz M. W. kwotę 19 861,01 zł płatną w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia orzeczenia” (punkt I 1-3); oddalił apelację wnioskodawczynie w pozostałym zakresie, zaś apelację uczestnika w całości (punkt II) i orzekł o kosztach postępowania w instancji odwoławczej (punkt III).

Sąd Okręgowy przyjął ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Rejonowego za własne, uzupełniając materiał dowodowy o dokumenty potwierdzające poniesienie dodatkowych nakładów z majątku osobistego wnioskodawczynie na majątek wspólny oraz o analizę dokumentów przedstawionych przez T. W. jako załączniki do jego apelacji. Sąd drugiej instancji wskazał, że konieczność częściowej zmiany rozstrzygnięcia jest związana z podniesieniem przez wnioskodawczynię dodatkowych roszczeń, które powstały po wydaniu orzeczenia przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd drugiej instancji uwzględnił wniosek wnioskodawczynie o ustalenie, że po ustaniu wspólności majątkowej dokonała ona dodatkowego nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 8 806,26 zł i w tym zakresie uznał, iż należy dokonać rozliczenia tego nakładu między byłymi małżonkami. Z dokumentów dołączonych do apelacji wynika, że wnioskodawczynie, po wydaniu zaskarżonego orzeczenia, uiściła 3 lipca 2019 r. na rzecz Wspólnoty Mieszkaniowej P. w W. kwotę 325,03 zł tytułem kosztów eksploatacji lokalu nr 29 przy ul. [...]. Ponadto w związku z toczącym się postępowaniem egzekucyjnym prowadzonym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Woli w Warszawie, wnioskodawczynie dokonała dobrowolnie spłaty zajęcia komorniczego w łącznej kwocie 8 481,23 zł. W konsekwencji, po ustaniu wspólności majątkowej, wnioskodawczynie dokonała nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny byłych małżonków w łącznej kwocie 11 125,38 zł, na którą to kwotę składa się ustalona przez Sąd Rejonowy kwota wydatków w wysokości 2 319,12 zł, jak również nakłady, jakie wnioskodawczynie poniosła po wydaniu zaskarżonego postanowienia w kwocie 8 806,26 zł. Powyższe spowodowało, że Sąd Okręgowy zmienił punkt V zaskarżonego postanowienia w ten sposób, iż kwotę 2 319,12 zł podwyższył do kwoty 11 125,38 zł.

Sąd drugiej instancji uwzględnił również wniosek wnioskodawczynie o zasądzenie w szerszym zakresie należności, jakie przysługują jej od uczestnika tytułem wynagrodzenia za pozbawienie możliwości korzystania z nieruchomości położonej przy ul. [...] w W. za okres od 1 maja 2019 r. do 12 marca 2021 r. w wysokości 26 186,52 zł. Sąd Okręgowy podkreślił, że co najmniej od 9 maja 2011 r. wnioskodawczynie nie miała możliwości korzystania z tej nieruchomości, tymczasem uczestnik do chwili obecnej korzysta z całej nieruchomości. Sąd pierwszej instancji prawidłowo zatem uznał, iż wysokość należności przysługującej wnioskodawczynie powinna być równa połowie wysokości rynkowego czynszu najmu lokalu. Sąd Rejonowy w tym zakresie zasądził na rzecz wnioskodawczynie kwotę 95 580 zł z tytułu wynagrodzenia za pozbawienie jej korzystania z nieruchomości w okresie od 9 maja 2011 r. do 30 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zasadne było zasądzenie pożytków także za okres po wydaniu orzeczenia Sądu pierwszej instancji do dnia zamknięcia rozprawy przed Sądem drugiej instancji, tj. za okres 22 miesięcy i 38,70% miesiąca marca 2021 r. Sąd odwoławczy oparł się na opinii biegłego sądowego, który oszacował wysokość stawki za miesięczny czynsz najmu przedmiotowego lokalu na 2 339,43 zł. Zważywszy, że wnioskodawczynie przysługiwało wynagrodzenie w wysokości połowy czynszu możliwego do uzyskania z tytułu wynajmu przedmiotowej nieruchomości, Sąd Okręgowy przyjął do wyliczenia stawkę miesięczną w wysokości 1 169,71 zł ($2\,339,43\text{ zł} : 2 = 1\,169,71\text{ zł}$).

Sąd Okręgowy przyjął także, że należy zwiększyć kwotę zasądzoną na rzecz wnioskodawczynie od uczestnika za pozbawienie jej możliwości korzystania z powyższego lokalu mieszkalnego w ten sposób, że do ustalonej przez Sąd Rejonowy kwoty 95 580 zł doliczyć kwotę wynikającą z okresu korzystania z nieruchomości przez uczestnika ponad jego udział w okresie od 1 maja 2019 r. do 12 marca 2021 r., tj. kwoty 26 186, 52 zł. W konsekwencji Sąd Okręgowy zmienił punkt VII zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że kwotę 95 580 zł podwyższył do kwoty 121 766 zł.

Sąd drugiej instancji zmodyfikował także rozliczenie wydatków i nakładów zasądzonych na rzecz wnioskodawczynie w punkcie VIII (c) postanowienia Sądu Rejonowego. Wnioskodawczynie po wydaniu orzeczenia przez Sąd pierwszej

instancji dokonała dodatkowego nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 8 806,26 zł. Sąd Okręgowy uznał, że przy rozliczeniu nakładów między byłymi małżonkami należy doliczyć połowę powyższej kwoty, tj. 4 403,13 zł, którą wnioskodawczyni pokryła za byłego małżonka z tytułu zobowiązań współwłaścicielskich. Sąd Okręgowy rozliczył także kwotę wynikającą z okresu korzystania przez uczestnika z nieruchomości położonej przy ul. [...] w W. ponad jego udział w okresie od 1 maja 2019 r. do 12 marca 2021 r., tj. 26 186, 52 zł. Kompensując ustalone przez Sąd Rejonowy wydatki i nakłady z kwotami ustalonymi na etapie postępowania apelacyjnego, które poniosła wnioskodawczyni, Sąd Okręgowy rozstrzygnął, że uczestnik powinien zapłacić M. W. kwotę 19 861,01 zł, która wynika z różnicy między sumą kosztów poniesionych przez wnioskodawczynię po wydaniu zaskarżonego postanowienia w łącznej wysokości 30 589,13 zł i prawidłowo dokonanego przez Sąd Rejonowy rozliczenia między byłymi małżonkami w wysokości 10 728,12 zł. W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy uznał apelację wnioskodawczyni za niezasadną.

Odnosząc się do apelacji uczestnika, Sąd Okręgowy oddalił ją w całości jako bezzasadną. Zauważył, że zarzuty podniesione przez uczestnika zmierzały do wykazania, że Sąd Rejonowy błędnie ustalił składniki majątkowe wchodzące w skład majątku wspólnego byłych małżonków. W ocenie Sądu Okręgowego uczestnik nie zdołał wykazać, że sporne nieruchomości położone w J. zostały nabyte w całości ze środków pochodzących jedynie z jego majątku osobistego. Z ustalonego stanu faktycznego wynika bowiem, że jedynie część środków na nabycie tej nieruchomości pochodziła z majątku osobistego, a pozostała część – z majątku wspólnego byłych małżonków.

Dokonując analizy środków pieniężnych, które posiadał uczestnik przed zawarciem związku małżeńskiego, Sąd Okręgowy podkreślił, że dysponował on jedynie szczątkowymi dokumentami dotyczącymi jego operacji finansowych w postaci poleceń przelewu lub potwierdzenia wpływu środków na konto firmowe. Uczestnik wykazał jedynie, że zasilił konto firmowe określonymi kwotami, ale nie udowodnił na co kwoty te zostały wydatkowane, w szczególności nie ma też dowodów przelewów na rzecz dewelopera. Przedłożone dokumenty nie dowodzą, że wskazane przez uczestnika kwoty zostały wydatkowane

konkretnie na zakup spornych nieruchomości w Józefosławiu. Z przedłożonych przez uczestnika zestawień jego operacji finansowych za rok 1998 r., jak też dokumentów potwierdzających wysokość posiadanych przez T. W. na rachunkach bankowych, wynika jedynie, iż posiadał on środki pieniężne przed zawarciem związku małżeńskiego. Jednakże, z uwagi na brak pełnej dokumentacji, nie jest możliwe ustalenie jego nakładów na kwotę wyższą od ustalonej przez Sąd pierwszej instancji.

Odnosząc się do statusu prawnego działki pracowniczej położonej na terenie gruntu zajmowanego przez Rodzinny Ogród Działkowy „W.” w W., Sąd Okręgowy wskazał, że składnik ten został prawidłowo zaliczony do majątku wspólnego. O tym, czy dany składnik wchodzi do majątku wspólnego, decyduje art. 31 §1 k.r.o. Okoliczność, że w poczet członków P. przyjęto jedynie uczestnika, nie zmiana faktu, iż przekazanie działki w użytkowanie nastąpiło w trakcie trwania ustawowej wspólności małżeńskiej i z mocy art. 31 § 1 k.r.o. stało się ono składnikiem majątku wspólnego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że prawo użytkowania działki pracowniczej ma oznaczoną wartość, którą można oszacować, co zostało dokonane w postępowaniu przy udziale biegłego sądowego.

Sąd Okręgowy nie podzielił także stanowiska uczestnika, który kwestionował konieczność rozliczenia utraconych przez wnioskodawczynię pożytków z nieruchomości położonej przy ul. [...] w W.. Przyczyną decyzji wnioskodawczynie o wyprowadzeniu się z lokalu, w którym wspólnie zamieszkiwała wraz z byłym mężem, było agresywne zachowanie się uczestnika, który w kolejnych latach całkowicie uniemożliwiał wnioskodawczynie dostęp do lokalu. Sąd drugiej instancji podzielił ocenę Sądu Rejonowy co do tego, że uczestnik korzystał z lokalu z naruszeniem art. 206 k.c., w sposób wykluczający współposiadanie wnioskodawczynie. Z tego względu wnioskodawczynie przysługiwało roszczenie o wynagrodzenie za pozbawienie jej możliwości korzystania z nieruchomości.

Uczestnik wniósł skargę kasacyjną, w której zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego w części, tj. w zakresie pkt I podpunkt 1, 2 i 3, w zakresie pkt II w części oddalającej apelację uczestnika w całości oraz w zakresie pkt III.

Uczestnik zarzucił naruszenie: art. 382 i art. 233 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.; art. 278 § 1 i art. 286 w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c.; art. 684 w zw. z art. 567 § 3 w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c.; art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 385 k.p.c.; art. 31 § 2 pkt 1 k.r.o. w zw. z art. 24 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej: „u.p.d.o.f.”); art. 33 pkt 10 k.r.o.; art. 27 ust. 1 w zw. z art. 35 pkt 1 w zw. z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych (dalej: „u.r.o.d.”); art. 206 w zw. z art. 224 § 2 lub art. 225 k.c. Na tej podstawie skarżący wniósł o uchylenie postanowienia Sądu pierwszej instancji w zaskarżonej części oraz postanowienia Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi wnioskodawczyni wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Nie może zostać uwzględniony zarzut naruszenia art. 382 i art. 233 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez niezrealizowanie przez Sąd drugiej instancji funkcji kontrolnej i rozpoznawczej oraz niespełnienie jego procesowej funkcji w zakresie zbadania materiału dowodowego i dokonania ustaleń faktycznych w sprawie, a w razie konieczności również uzupełnienia materiału dowodowego w toku postępowania apelacyjnego. Zdaniem skarżącego naruszenie powołanych przepisów nastąpiło w szczególności poprzez dokonanie rażąco wadliwej oceny dowodów, polegającej na braku wszechstronnego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i brak wnikliwego rozważenia zarzutów dotyczących: błędnego ustalenia w pkt I.2 oraz I.3 postanowienia Sądu pierwszej instancji, że nieruchomości w nich wskazane wchodziły w skład majątku wspólnego uczestników; błędnego ustalenia w pkt I.5 postanowienia Sądu pierwszej instancji, że w skład majątku wspólnego uczestników wchodzi prawo

użytkowania działki o numerze 38 położonej na terenie gruntu zajmowanego przez Rodzinny Ogród Działkowy „W.” w W.; błędnego ustalenia w pkt VII postanowienia Sądu pierwszej instancji, że wnioskodawczyni przysługuje od uczestnika postępowania należność w wysokości 95 580 zł tytułem wynagrodzenia za pozbawienie jej możliwości korzystania z nieruchomości opisanej w pkt 1.1 postanowienia za okres od 9 maja 2011 r. do 30 kwietnia 2019 r.; błędnego ustalenia w pkt VIII (a) postanowienia Sądu pierwszej instancji, że składniki majątkowe opisane w pkt I.2 i I.3 zostają przyznane w całości i na wyłączność wnioskodawczyni i w konwencji dokonanie błędnych rozliczeń w pkt VIII (c).

W zarzucie tym skarżący kwestionuje ustalenia faktyczne przyjęte przez Sąd Okręgowy za Sądem pierwszej instancji, zarzucając Sądowi drugiej instancji błędną ocenę dowodów. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Zarzut ten jest więc niedopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym.

Tak samo wadliwe są zarzuty naruszenia art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez brak oparcia rozstrzygnięcia na podstawie dowodów z dokumentów załączonych przez uczestnika do apelacji i uznanie, że dowody te nie zmieniają ustaleń poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, mimo iż wskazywały one, że Sąd ten w sposób błędny przyjął daty zamknięcia lokat i w konsekwencji dokonał błędnych ustaleń w zakresie środków, z jakich została nabyta nieruchomość w J., a także naruszenia art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. przez błędne uznanie, że uczestnik nie zdołał wykazać, iż nieruchomość w J. została w całości nabyta ze środków pochodzących z jego majątku osobistego. W istocie bowiem zarzuty te zmierzają do zakwestionowania prawidłowości ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego. Tymczasem zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Nietrafny jest również zarzut naruszenia art. 278 § 1 i art. 286 w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. przez niezasięgnięcie opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości co do wyliczenia wysokości czynszu za okres od 1 maja 2019 r.

do 12 marca 2021 r. i oparcie się w tym zakresie na opinii uzupełniającej biegłego sądowego A. Z. z 27 lipca 2018 r., która nie dotyczyła wysokości czynszu dla okresu rozszerzonego przez wnioskodawczynię, a faktem notoryjnie znanym – zdaniem skarżącego – jest to, że czynsze najmu w okresie pandemii znacznie zmalały.

Po pierwsze, zgodnie z art. 278 § 1 k.p.c. w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii. W orzecznictwie trafnie wyjaśniono, że powołany przepis nie nakłada na sąd obowiązku dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, lecz określa przesłanki dopuszczenia takiego dowodu w sytuacji, gdy zgodnie z art. 6 k.c. i art. 232 zdanie pierwsze k.p.c. strona wnioskuje o jego przeprowadzenie (zob. wyrok SN z 13 stycznia 2005 r., IV CK 448/04). Ponadto ustawodawca celowo użył w art. 278 § 1 k.p.c. sformułowania „może”, podkreślając stosunkowo szeroki margines swobody dla sądu rozpoznającego sprawę, który powinien ocenić, czy w danym wypadku zachodzi potrzeba dopuszczenia dowodu z opinii biegłego (zob. postanowienie SN z 20 lutego 2023 r., I CSK 5561/22). Oznacza to, że Sąd Okręgowy był uprawniony do dokonania samodzielnie oceny czy dowód z uzupełniającej opinii biegłego jest niezbędny do wydania orzeczenia, czy też wystarczające jest dokonanie ustaleń faktycznych w nawiązaniu do dotychczas zebranego materiału dowodowego oraz ewentualnych domniemań faktycznych (art. 231 k.p.c.).

Po drugie, skarżący niezasadnie przyjął, że obniżka czynszów najmu w okresie pandemii powinna być traktowana jako fakt notoryjny. Zgodnie z art. 228 § 1 k.p.c. fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu i sąd bierze je pod rozagę nawet bez powołania się na nie przez strony. W orzecznictwie wyjaśniono, że pojęcie „fakt powszechnie znany” nie ma definicji normatywnej, a jego zakres znaczeniowy przyjęto w drodze wykładni, ściślej ze względu na wyjątkowy charakter ustalenia bezdowodowego. Nie przesądza o nim źródło wiedzy, lecz taki rodzaj faktu, który umożliwia jej powzięcie z różnych źródeł przez każdego rozsądnego i mającego doświadczenie życiowe mieszkańca miejscowości, w której znajduje się siedziba sądu. Tak zwana „wiedza powszechna” może

dotyczyć ogólnie znanych wydarzeń historycznych, politycznych, zjawisk przyrodniczych, procesów ekonomicznych czy innych zdarzeń, okoliczności, czynności lub stanów normalnie i zwyczajnie zachodzących w określonym miejscu i czasie. Przy tym, nie może być przyjęty za powszechnie znany fakt istotny dla rozstrzygnięcia, jeżeli przynajmniej część zebranego w sprawie materiału mu przeczy (zob. postanowienie SN z 25 maja 2021 r., V CSKP 87/21). Zdaniem Sądu Najwyższego obniżenie wysokości rynkowej czynszów w okresie pandemii nie może być traktowane jako fakt notoryjny, zwłaszcza, że w przedmiotowej sprawie nie chodzi o jakiś uśredniony czynsz za nieruchomości wynajmowane w danym mieście, lecz o wysokość czynszu rynkowego konkretnego lokalu, zindywidualizowanego przez jego cechy.

Nie może zostać uwzględniony także zarzut naruszenia art. 684 w zw. z art. 567 § 3 w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. przez ich niezastosowanie i niezwrócenie się przez Sąd z urzędu do ROD „W.”, aby wobec treści pisma prezesa zarządu z 22 maja 2012 r. oraz zaświadczenia prezesa zarządu z 2 maja 2015 r. wyjaśnić kwestię komu przysługuje użytkowanie przedmiotowej działki, co skutkowało błędnym ustaleniem, że prawo użytkowania działki wchodziło w skład majątku wspólnego. Zgodnie z art. 684 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c., skład i wartość majątku wspólnego ulegającego podziałowi ustala sąd. Z przepisu tego nie wynika jednak obowiązek sądu poszukiwania dowodów pozwalających na dokonanie takich ustaleń, sąd opiera się bowiem na dowodach przedstawionych przez strony. Z art. 232 k.p.c. wynika, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Jedynie wyjątkowo sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę.

W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że prawo sądu do przeprowadzania dowodu z urzędu w żadnym wypadku nie może służyć usuwaniu skutków uchybień procesowych stron. Nie jest to przyczyna, która miałaby przemawiać za dopuszczeniem dowodu z urzędu. Konstytucyjna zasada sprawiedliwości nie może być rozumiana w taki sposób, że sąd orzekający ma obowiązek podejmować określone czynności z urzędu, niejako wyręczając stronę. Dopuszczenie dowodu niewskazanego przez stronę ma służyć wyjaśnieniu okoliczności sprawy, a nie zmierzać do polepszenia sytuacji procesowej

któregokolwiek z jej przeciwników; nieprzekraczalną granicą wszystkich czynności sądu pozostaje zachowanie zasady bezstronności (postanowienie SN z 27 września 2023 r., I CSK 58/23). W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszym składzie nie było podstaw do podjęcia przez Sąd Okręgowy inicjatywy w zakresie postępowania dowodowego, mając na uwadze fakt reprezentowania obu stron przez profesjonalnych pełnomocników, a także potrzebę zachowania zasady „równości broni” stron. To uczestnik powinien wystąpić w tym zakresie z inicjatywą dowodową (art. 232 k.p.c.), czego zaniechał.

Nie zasługują na uwzględnienie też zarzuty naruszenia wskazanych w skardze przepisów prawa materialnego, tj. art. 31 § 2 pkt 1 k.r.o. w zw. z art. 24 u.p.d.o.f., art. 33 pkt 10 k.r.o., art. 27 ust. 1 w zw. z art. 35 pkt 1 w zw. z art. 41 ust. 1 u.r.o.d., a także art. 206 w zw. z art. art. 224 § 2 lub art. 225 k.c. Formułując powyższe zarzuty naruszenia prawa materialnego, skarżący bezpodstawnie zakładał wadliwość ustaleń faktycznych zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia oraz potrzebę ich zmiany, co jest niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym (o czym była mowa wyżej).

W szczególności nie można uwzględnić zarzutu naruszenia art. 31 § 2 pkt 1 k.r.o. w zw. z art. 24 u.p.d.o.f. przez ich niewłaściwą wykładnię i przyjęcie do dokonania ustaleń w zakresie środków, z jakich została nabyta nieruchomości w J., obrotów a nie dochodów z działalności gospodarczej uczestnika. Sąd Okręgowy w swoich rozważaniach prawnych nie odwoływał się do tej ustawy, natomiast wysokość kwot, którymi dysponował skarżący, ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zaofiarowanych przez uczestnika, które uznał za niewystarczające.

Nie może zostać uwzględniony też zarzut naruszenia art. 33 pkt 10 k.r.o. przez jego błędne niezastosowanie i uznanie kwoty 293 793,57 zł za nakład z majątku osobistego uczestnika na majątek wspólny. Zdaniem skarżącego prawidłowa ocena zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wskazywała, że nieruchomości w J. stanowi majątek osobisty uczestnika, albowiem cała kwota albo chociaż jej przeważająca część pochodziła z tego majątku osobistego. Skarżący w ten sposób usiłuje podważyć ocenę prawną Sądu Okręgowego opartą

na dokonanych przez ten Sąd ustaleniach faktycznych, które są w postępowaniu kasacyjnym wiążące.

Nie zasługuje na uwzględnienie również zarzut naruszenia art. 27 ust. 1 w zw. z art. 35 pkt 1 w zw. z art. 41 ust. 1 u.r.o.d. przez ich błędne zastosowanie, podczas gdy ustawa ta weszła w życie 19 stycznia 2014 r., natomiast ustanie wspólności małżeńskiej stron nastąpiło z dniem 9 maja 2011 r. i to według tej daty należało ustalić skład majątku wspólnego. Tymczasem w dacie tej obowiązywała ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych, zgodnie z którą prawo użytkowania działki stanowiło prawo niezbywalne, a zatem – według skarżącego – zgodnie z art. 33 pkt 5 w zw. z art. 254 k.c. wchodziło w skład majątku osobistego uczestnika.

Istotnie ustawa z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych weszła w życie z dniem 9 stycznia 2014 r., a więc już po ustaniu wspólności małżeńskiej wnioskodawczyni i uczestnika. Akt ten uchylił poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych. Jednakże Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia nie odnosił się do tych aktów normatywnych, lecz do przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Sąd Okręgowy za Sądem pierwszej instancji ustalił, iż prawo użytkowania działki położonej na terenie gruntu zajmowanego przez ROD „W.” przyznane zostało 25 kwietnia 2005 r. T. W. i M. W., co stwierdził prezes zarządu ROD „W.” w skierowanym do Sądu Rejonowego piśmie z 22 maja 2012 r. Natomiast ze skierowanego do uczestnika pisma prezesa zarządu ROD „W.” z 2 maja 2015 r. wynika, że na mocy uchwały zarządu z 14 maja 2005 r. przyjęto T. W. w poczet członków P. i przekazano mu w użytkowanie na czas nieokreślony przedmiotową działkę. Zdaniem sądów obu instancji, przyjęcie tylko T. W. w poczet członków P. nie skutkowało tym, że prawo do działki nie przysługiwało M. W.. Zgodnie bowiem z art. 31 § 1 k.r.o., w skład majątku wspólnego wchodzi składnik nabyty w czasie trwania wspólności nawet wówczas, gdy został nabyty przez jednego tylko małżonka. Zdaniem Sądu Najwyższego, podgląd ten jest prawidłowy. Z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje bowiem między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe

nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Niezależnie więc, czy prawo użytkowania działki położonej na terenie gruntu zajmowanego przez ROD „W.” zostało nabyte przez oboje małżonków czy tylko przez uczestnika, weszło ono do ich majątku wspólnego.

Wadliwy jest też zarzut naruszenia art. 206 w zw. z art. 224 § 2 lub art. 225 k.c. przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że uczestnik korzystał z lokalu przy ul. [...] przez okres od 9 maja 2011 r. do 20 marca 2021 r. w sposób wyłączający jego współposiadanie przez wnioskodawczynię, podczas gdy wnioskodawczyni dobrowolnie opuściła lokal już w 2010 r. i przez cały ww. okres nie przejawiała chęci korzystania z lokalu. Według skarżącego wadliwe ustalenia faktyczne w powyższym zakresie skutkowały bezpodstawnym zasądzeniem na rzecz wnioskodawczyni wynagrodzenia za pozbawienie jej możliwości korzystania z nieruchomości. W istocie zarzut ten bowiem zmierza do zakwestionowania ustaleń faktycznych (co jest przed Sądem Najwyższym niedopuszczalne), a nie kwestionowania wykładni lub zastosowania przepisów prawa materialnego, co formalnie deklaruje skarżący.

Wobec nietrafności wyżej omówionych zarzutów naruszenia prawa procesowego i prawa materialnego, niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 385 k.p.c. przez jego niezastosowanie i nieoddalenie apelacji wnioskodawczyni.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w zw. z § 4 ust. 1 pkt 8 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[ms]

